

Hamdi Utku Paralı

19253510

Bilgisayar Mühendisliği

Sanat Tarihi Vize Ödevi

1.

Sanat ve Sanat Tarihi terimlerini birkaç cümle ile tanımlayınız.

Sanat: Yaratıcı biçimlendirme eylemi.

Sanat Tarihi: Sanatın tarihsel gelişimini inceleyen, insanlığın varoluşundan itibaren günümüze kadar insanlığın elinden çıkmış her türlü nesneyi, objeyi inceleyen araştıran ve insanlığın bilgisine sunan bilim dalıdır.

Sanatçı: Güzel sanatların herhangi bir dalında yaratıcılık becerisi olan ve yeteneğini yaptığı eserlerle ortaya koyan kişidir.

Mimari: İnsanların kişisel, toplumsal, kültürel, ekonomik ihtiyaçlarına karşılık verecek nitelikte ortamlar, mekanlar yaratma sanatı ve tekniğidir.

Heykel: Taş, tunç, bakır, kil, alçı gibi malzemelerden yontularak veya kalıba dökülüp biçimlendirilerek yapılan dört boyutlu eserlerdir.

Resim: Yüzey üzerine çizgilerle, renklerle bir düşüncenin, duygunun estetik anlayışla ifade edilmesidir.

Fonetik sanat: şitme duyusuna ve duygusuna seslenen müzik, edebiyat gibi sanatlardır.

Müzik: Duygu ve düşünceleri ifade eden seslerin düzenlenmesi sanatıdır.

Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak anlatılması sanatıdır.

Dans: Müziğin temposuna uyarak yapılan, estetik değer taşıyan vücut hareketleridir.

Arkeoloji: Kazı bilimidir. Toprak veya su altında kalmış, geçmiş uygarlıklara ait tarihî kalıntıların ve eserlerin yerlerini belirleyip, ortaya çıkarıp değerlendirilmesiyle ilgili bilim dalıdır

Zanaat: İnsanların ihtiyaçlarını karşılayıp, karşılığında para kazanmak amacıyla yapılan aşçılık, dokumacılık, duvarcılık gibi çalışmalardır.

Revak: Yapıda, duvar önünde, sütunlarda taşınan kemer sıralarının oluşturduğu, bir tarafı avluya açık, üstü örtülü uzunlamasına mekân.

Sahn: İslam mimarisinde etrafı duvar veya revaklarla çevrili avlu.

Kemer: Mimarlıkta iki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantıdır.

Transept: Bazilika planını dikey biçimde keserek, kilise alanını haç işareti biçiminde vurgulayan çapraz nef.

Hipostil: Tavanı sütunlar üzerine oturtulmuş salon.

2.

Ümeyye (Emevi) Camii:

A)Yeri-tarihi

Suriye'nin başkenti Şam'da bulunmaktadır. Bina milâttan önce 64 yılında Roma döneminde Jüpiter'e adanmış bir pagan tapınağı olarak inşa edilmiş. 391 yılında Roma imparatoru I. Theodosius

döneminde kiliseye dönüştürülerek Aziz Yahya Kilisesi adını almıştı. Şam şehrinin 634 yılında müslüman Arap ordularınca alınmasından sonra Jüpiter mabedinin salonu Ebu Ubeyde bin Cerrah'ın gözetiminde camiye çevrilmişti. Bu caminin ihtiyacı karşılayamaması üzerine Emevî Halifesi I. Velid tarafından bugünkü büyük caminin inşası başlatılmıştır. İnşaatta halifenin isteği üzerine Bizans imparatorunun İstanbul'dan gönderdiği ustalar çalıştı. İnşaat 714 yılında tamamlandı. Camii 715 yılında açılmıştır.

B)Dönemi-yaptıranı

Emevi dönemi , Emevi Halifesi I.Velid

C)Mimari özellikleri

Caminin planı enine gelişim gösteren bir dikdörtgen formdadır. Eni 37 metre, genişliğiye 136 metredir. Caminin ön kısmında üç tarafı revaklarla çevrili bir avlu bulunmaktadır. Bu revaklar grekoromen başlıklarıyla süslü mermer sütunlara dayanır. İbadet bölümünün ortasında mihrap, sağında minberi, mihrap önünde dört ayağa oturan kubbe altında maksure yer alır; kalan kısımlar çok ayaklı olarak düzenlenmiştir. Caminin üç minaresi ve dört ana kapısı bulunmaktadır. Minareleri kule şeklindedir. Avlusunda 8 tane sütun üstüne oturan ve oda şeklinde olup üstü kubbeye kapalı olan hazine odası bulunmaktadır. Bizans mimarisinden kalan üçlü camlar ve üçlü girişler bulunmaktadır. Avluda ve yapının iç bölümünde alttaki her bir büyük kemerin üstüne iki küçük kemer gelecek şekilde çift katlı kemer sistemi bulunmaktadır.

D)Süslemeleri ve etki alanları

Mozaiklerle yapılmış çok ince ve detaylı süslemeler bulunmaktadır. Hayali manzaralar, evler, köprüler, ağaç figürleri, bitkisel süslemelerden oluşan mozaikler vardır. Hazine odasının sütunlarında antik döneme ait çengel yaprakları süslemeleri görülmektedir. Emevilerin egemenlik alanına giren yerlerde; fethettikleri topraklarda, Şam Emeviye benzer planda anıtsal camiler inşa ettirmişlerdir. Bu gelenek 12. yüzyıla kadar sürmüştür.

E)Yapının önemi

Selahattin Eyyubi'nin , Hz Yahya'nın , Hz Hüseyin'in mezarlarının bulunduğu inanılıyor. Emeviler döneminde niş şeklinde yapılan mihraplardan ilkidir.

3.Kuseyr Amra Sarayı

A)Yeri-tarihi

Ürdün'ün doğusu Lut gölünün kuzeyinde 705-715 yılları arasında yapılmıştır.

B)Dönemi-yaptıranı

Emeviler döneminde I.Velid tarafından yaptırılmıştır

C)Mimari özellikleri

25x50 m sur ile çevrenlenmekte olan saray iki bölümden meydana gelmektedir. 9x7.5m ölçülerinde üzeri beşik tanoz ile örtülü geniş bir salon şeklinde olan sarayın birinci kısmı kemerler ile üç sahana ayrılmaktadır. Burası sarayın, saray kısmıdır ve bazelikal plandaki apsisleri andıran bir mimarisi vardır. Salonun aydınlatılması ise toplamda 7 pencere olmak üzere; kuzey ve güney cephelerinde üçer pencere ve doğu cephesinde bulunan bir pencere ile sağlanmıştır. İkinci bölüm birinci bölümün doğu cephesine bitişik yapılmış olan odalardan oluşmaktadır. Bu bölümde üç oda bulunmaktadır: soyunmalık, ılıkılık ve hamam. Bölümün kuzeybatısında bulunan soyunmalık (birinci oda) beşik tanozla , onun güneyine bitişik bulunan ılıkılık(ikinci oda) çapraz tanozla örtülmüş olup dikdörtgen bir nişle genişletilmiş ve küçük bir pencereyle de aydınlatılmıştır. Üçüncü oda ise hamam olarak kullanılmıştır ve diğer iki odanın doğusunda olup onlara bitişik ve onlara göre daha büyüktür. Üzeri kubbeyle örtülü olan bölüm kuzey ve güney kısımları yarım yuvarlak nişlerle genişletilmiştir. Kubbenin çapı 2,60m ve yüksekliği 1,40metredir. Ayrıca içeriden dışarıya doğru genişleyen 4 penceresi bulunan kubbede , sıklıkla görülen dışardan içeriye doğru genişleyen şekilde pencere yapısının kullanılmamasının sebebinin hamamın sıcak tutulmak istenmesi olduğu sanılmaktadır. Kubbeyle örtülü bölümün hemen yanında bulunan dikdörtgen odanın kullanıldığı dönemde su deposu vazifesi gördüğü düşünülmekte. Altında bulunan külhan bölümünün suyun ısıtılmasını ve hamama sıcak su sağlanmasında kullanıldığı sanılmakta.

D)Süslemeleri ve etki alanları

Sarayın içindeki süslemeler Fresko tekniğindedir. Geçirdiği yangın ve tahribatlardan dolayı günümüze fazla ulaşamamıştır. En önemli olanı, büyük salonun batı duvarındaki hükümdar tasvirleridir. Yanlarında isimleri Arapça ve Yunanca yazılmışlardır. Salonun büyük kemerlerinde de süslemeler bulunmaktadır. Girişin solundaki kemer karnında, müzik aleti çalan bir sanatçı ve ona eşlik eden bir rakkase bulunmaktadır. Doğu duvarda ise bir av sahnesi tasvir edilmiştir. Doğudaki nefin tonozunun iç kısımlarında çerçeveler halinde çeşitli meslek erbaplarının tasvirlerine yer verilmiştir. Hamamın soğukluk ve ılıkılıkta ise hamam ve doğum sahnesi işlenmiştir. Sıcaklık bölümünün kubbesinde ise Yıldızlar haritası bulunmaktadır. Yine yer yer Yunan Mitolojisine ait resimler özel bir tarzda uygulanmıştır. E)Yapının önemi: Antik sanat izlerini çok yoğun bir şekilde taşımaktadır öyle ki ilk keşfedildiğinde buranın bir Roma-Bizans eseri olduğu sanılmıştır.

4.Samarra Ulu Camii

A)Yeri-tarihi

Samarra Ulu Camisi veya Mütevekkiliye Camisi, Irak'ın başkenti Bağdat'a 100 km uzaklıkta ki Dicle Nehri kenarında kurulan Samarra şehrinde yer almaktadır. 846 ile 852 seneleri arasında yaptırılmıştır.

B)Dönemi-yaptıranı

Abbasi dönemi, Abbasi halifesi Mütevekkil tarafından yaptırılmış ordugâh tipi camidir.

C)Mimari özellikleri

Yaklaşık 240 x 160 metrelik bir alana kurulmuştur. Cami 38.000 m²'lik bir yüz ölçümüne sahip olup, Ayasofya'nın 5.5 katı büyüklüğündedir. Avlusu ile birlikte 150.000 m²'ye ulaşmaktadır. Caminin kuzey tarafında konumlanan, eski Babil zигuratlarına benzeyen, Melviye adında devasa bir minare bulunmaktadır. Helezonik bir rampanın dolandığı koni biçimindeki bu yapı, 3 3/4 52 metre yüksekliğinde olup, her kenarı 33 metre genişliğinde olan 3 metre yüksekliğinde kare bir taban üzerine

kurulmuştur. Üç tarafı revaklarla çevrili avluda, revakları taşıyan ayaklı direkler kuzeyde üçer veya yanlarda dörder sıralı olup (camideki toplam ayak sayısı 464 adet olarak tahmin edilmektedir) harim kısmı, kible duvarına dikey uzanan revaklı 25 bölmeden (sahın) oluşmaktadır.

D)Süslemeleri

Yapıda zarif mermer sütunlar kullanılmış olup, bu sütunların bir kısmı antik yapılardan devşirilmiştir. Zemini beyaz mermer ile kaplanmış olan caminin mihrabının sağında ve solunda çifte mermer sütunlar bulunmakla beraber, dikdörtgen biçimindeki bu mihrabın üst kısmı yıkılmıştır. Kazılarda birçok cam mozaik parçaları bulunmuş olup, bunların Mukaddesi'nin Ahsenü'tTakasim adlı eserinde “minâ” olarak belirttiği mozaikler olduğu düşünülmektedir.

E)Yapının önemi

İslam dünyasındaki en büyük cami olup, içerisinde 10.000'den fazla insan namaz kılabilmekteydi.

5)Mehdiye Camii

A)Yeri-tarihi

916 yılında Tunus sahillerinde bulunan Mehdiye şehrinde deniz'in doldurulmasıyla oluşan alana yapılmıştır.

B)Dönemi-yaptıranı

Fâtımîler döneminde Ubeydullâh el-Mehdî(Fâtımî halifesi) tarafından yaptırılmıştır.

C)Mimari özellikleri

Arap cami plan tipinin bir devamı niteliğinde olan yapı mihraba dikey 9 sahından meydana gelmektedir. Ancak son dönem onarımlarla bazı ilaveler ve değişiklikler geçirmiştir.

D)Süslemeleri

Zafer taklarını anımsatan taç kapısı yukarı ve dışarı taşkın olarak inşa edilmiş olup, portalin ön ve yan cephelerinde at nalı kemerli nişler açılarak cephe hareketlendirilmiştir. Yapının iç bölümünde üst örtüyü taşıyan ayaklar ikiz ve dördüz olmak üzere farklılıkla göstermektedir. Oldukça farklı bir tasarıma sahip olan mihrabının iç kısmında genelde barok dönemde karşımıza çıkan istiridyeli nişlerin açılarak iç bölümün hareketlendirildiği göze çarpmaktadır. Ayrıca mihrabın kavsara bölümünde yine istiridye formuna benzer bir şekilde tasarlanmış olup bu kavsarayı çevreleyen at nalı kemerin başlangıç yerlerine bir yazıt yerleştirilmiştir. Mihrap iki gönde siyah mermerden olan iki sütun ile sınırlandırılarak belirginleştirilmiştir.

E)Yapının önemi

Mehdiye Camii'nin kapısı daha sonra yapılan Fâtımî eserlerine örnek teşkil etmiştir. Bu kapı tipi(taç kapı)Memlûklülere örnek teşkil ediyor ve yapımı artıyor.

6. Erken İslam Dönemi Mimarisi genel özellikleri

- a. İlk eserler sadece ibadet edecek bir yer amaçlı inşa edilmiştir.
- b. İslam'ı yayabilmek için medrese cami gibi yapılar yapılmıştır.
- c. Halkın islamiyeti benimsemesi için halkın refahını arttıracak hastane, han ve hamam gibi yapılar yapılmıştır.
- d. Fethedilen yerlerdeki mimari eserlere bakıp islami mimari eserlere uygulanıyor.
- e. Gidilen yerlerde eşine az rastlanır eserler bırakıyorlar.

Kaynakça

MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı Sanat Tarihi 1

MEB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü Açık Öğretim Daire Başkanlığı Sanat Tarihi 2

TDK Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü – 1968

<https://www.wikipedia.org>